

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI
JIZZAX DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

5110500 – Geografiya o'qitish metodikasi bakalavriat
ta'lim yo'nalishi bitiruvchilari uchun mutaxassislik
fanlardan

YAKUNIY DAVLAT ATTESTATSIYASI DASTURI

Bilim sohasi:	100000 – Gumanitar
Ta'lim sohasi:	110000 - Pedagogika
Ta'lim yo'nalishi:	5110500 – Geografiya o'qitish metodikasi

Ushbu dastur O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligining 2009-yil 22-maydagi 160-sod buyrug‘i bilan tasdiqlangan “O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim muassasalari bitiruvchilarining yakuniy davlat attestatsiyasi to‘g‘risida NIZOM” (hozirga qadar mazkur Nizomga bir necha bor o‘zgartirishlar kiritilgan bo‘lib, 2021-yil 16-noyabrda ro‘yxatdan o‘tkazilgan, ro‘yxat raqami 1963-3 buyrug‘i)ga asosan ishlab chiqildi.

Mutaxassis chiqaruvchi Pedagogika ta’lim nazariyasi kafedrasini bo‘lib, dastur Pedagogika ta’lim nazariyasi kafedrasining 2021-yil 25-avgustdagi 1-yig‘ilishida muhokama qilingan hamda Tabiiy fanlar fakultetining 2021-yil 26-avgustdagи Kengashida ma’qullangan. Institut kengashining 2021-yil 27-avgustdagи 1-sonli yig‘ilishida tasdiqlangan.

Tuzuvchilar:

B.Y.Zikirov - Tabiiy fanlar fakul'teti dekani v.v.b.

M.R.G'o'dalov – PhD.dots., Geografiya va iqtisodiy bilim asoslari
kafedrasi mudiri

O.A.Adilova - PhD. dots v.b. Geografiya va iqtisodiy bilim asoslari
o'qitiuvchisi

I.E.Karimov - PhD. dots v.b. Geografiya va iqtisodiy bilim asoslari
kafedrasi katta o'qituvchisi

Taqrizchilar: Q.M.Xakimov- Geografiya va iqtisodiy bilim asoslari kafedrası
g.f.n. prof. v.b

KIRISH

Ushbu dastur «Tabiiy geografiya» kursining tasnifi, ularning tuzilishi va tadqiqot metodlari, fanning rivojlanish tasnifi va ularning rivojlanish bosqichlari, istiqbollari, geografik qobiq va uning asosiy xususiyatlari, tuzilishi, rivojlanishi, uning dinamikasi, monitoringi hamda tabiiy geografik rayonlashtirish masalalarini o‘z ichiga oladi.

Tabiiy geografiya kursi tarkibida: Materiklar va okeanlar tabiiy geografiyasi, O‘rta Osiyo tabiiy geografiyasi, O‘zbekiston tabiiy geografiyasi o‘rganiladi.

YAKUNIY DAVLAT ATTESTATSIYASI o‘tkaziladigan fanlar tarkibi:

1. Tabiiy geografiya (majburiy fanlari)
2. Iqtisodiy geografiya (majburiy fanlari)
3. Geografiya o’qitish metodikasi (majburiy fanlari)

“Tabiiy geografiya” o‘quv fani bo‘yicha

Fanning maqsadi va vazifalari

Fanni o‘qitishdan maqsad - yer yuzasidagi materiklar va okeanlarning tabiatini, unda sodir bo‘ladigan jarayonlar va hodisalarning o‘zaro bir-biriga bog‘liqligini, geografik qobiqning barqaror rivojlanish qonuniyatlarini o‘rganish bo‘yicha talabalarga bilimlar berish hamda tegishli ko‘nikmalarni shakllantirishdan iboratdir. O‘rta Osiyo tabiiy sharoiti va tabiiy boyliklarini chuqur o‘rganish; tabiiy unsurlarini aloqadorlik qonuniyatlarini, bir-biriga uzviy bog‘liqligini tushuntirish; region tabiatining rivojlanish qonuniyatlarini tushunib, tabiiy resurslardan omilkorlik bilan foydalanib, uni muhofaza qilish; tabiiy geografiya tushunchasi bu tabiiy-hududiy komplekslar tushunchasi ekanligiga alohida e’tibor berish; region tabiat yaxshi bir butun va ayrim o‘zaro uzviy aloqada bo‘lgan tabiiy komplekslardan tashkil topganligini tushunish. Oliy o‘quv yurtlarida geograflar tayyorlashda muhim fanlardan biri O‘zbekiston tabiiy geografiya kursidir. Bu fan orqali talabalar Vatanimiz tabiiy sharoiti va resurlarini chuqur o‘rganadilar, tabiat unsurlarining bir-biriga bog‘liq va aloqadorlik qonuniyatini tushinadilar. O‘zbekiston tabiiy geografiyasini o‘qitish orqali ona-Vatan tabiatini yaxshi biluvchi hamda tabiiy resurslaridan oqilona foydalanish va ularni muhofaza qilishni targ‘ibot qiluvchi pedagoglar yetkaziladi. O‘zbekiston tabiiy geografiyasi ob’ektiv holda mavjud bo‘lgan tabiiy-hududiy komplekslar haqida tushinchcha hosil qiladi.

Fanning asosiy vazifasi – Materiklar va okeanlar tabiiy geografiyasi kursi geografik qobiqning shakllanishi, tuzilishi va rivojlanishi to‘g‘risida talabalarga

bilimlar berish; har bir materikning tabiiy geografik sharoitining asosiy xususiyatlarini ochib berish va har bir materikda atrof-muhitni muhofaza qilishning yo‘nalishlarini asoslab berish; har bir materikning hududiy farqlarini aniqlash va tabiiy geografik rayonlashtirish sxemasini ishlab chiqish hamda mazkur ajratilgan hududlarning tavsifini tuzish; dunyo okeanining umumiy tabiiy geografik qonuniyatları va xususiyatlarini ochib berish hamda shu yo‘nalishda talabalarda bilim va ko‘nikmalarni shakllantirish; har bir okean tabiiy sharoitining o‘ziga xos xususiyatlarini ochib berish va okeanlarni rayonlashtirish sxemasini asoslash. O‘rtा Osiyo tabiiy komplekslar unsurlaridagi barcha hodisa va jarayonlar alohida ajralgan emas, balki uzviy aloqada bir-biriga ta’siri natijasida rivojlanishini ochib berish. Tabiat unsurlari bir-biriga uzviy bog‘liqki, agar uning biror unsuri tabiiy holatiga noto‘g‘ri ta’sir etilsa, u o‘z navbatida boshqa unsurlar holatiga ta’sir etishligini asoslab berish; tabiat unsurlarining zonalik va ritmiklik hodisasi haqida bilimlar berish; Tabiat komplekslarida modda va energiya aylanmasi va uning geografik qobiq hayotidagi ahamiyatini ochib berish; Tabiiy-hududiy komplekslariga geografik tavsif berish. O‘zbekiston tabiiy geografiyası Vatanimizning xilma-xil tabiiy-hududiy komplekslari, ularning asosiy rivojlanish qonuniyatları va ulardan amalda oqilona foydalanish hamda muhofaza qilish yo‘llarini o‘rgatadi. Talabalar O‘zbekiston tabiat unsurlarining alohida hamda butun komponentlarini tabiiy-hududiy komplekslar doirasida yaxlit holda o‘rganib, bilimini kengaytiradi, tabiiy komponentlari orasidagi uzviy aloqadorlik qonuniyatlarini bilib oladi. Vatanimiz tabiiy boyliklarining holati, miqdori, sifati haqida xabardor bo‘ladilar, ulardan xalq xo‘jaligida noto‘g‘ri foydalanish jarayonida qanday salbiy o‘zgarishlar sodir bo‘lishligini tushinib oladilar. Bu esa O‘zbekiston iqtisodiy geografiya fanini o‘rganishga tayanch negizi hisoblanadi. Nihoyat, O‘zbekiston tabiiy geografiyasını o‘qitish orqali talabalarda Ona vatanga muhabbat to‘yg‘usi uyg‘otiladi, har bir tabiat unsurlaridan avaylab foydalanish xislati natijasida milliy g‘ururlanish g‘oyalari shakllanadi.

Fan bo‘yicha talabalarning bilimiga, ko‘nikma va malakasiga qo‘yiladigan talablar

«Tabiiy geografiya» o‘quv fanini o‘zlashtirish jarayonida amalga oshiriladigan masalalar doirasida bakalavr:

-Materiklar va okeanlar tabiiy geografiyasining maqsad va vazifalari, ob’ekti va predmeti, tadqiqot usullari, rivojlanish tarixi, uning kelajak istiqbollari, tabiatini muhofaza qilish, tabiiy boyliklardan samarali foydalanish;

-O‘rta Osiyo tabiiy geografiyasining maqsad va vazifalari, ob’ekti va predmeti, tadqiqot usullari, rivojlanish tarixi, uning kelajak istiqbollari, tabiatini muhofaza qilish, tabiiy boyliklardan samarali foydalanish;

-O‘zbekiston tabiiy geografiyasining maqsad va vazifalari, ob’ekti va predmeti, tadqiqot usullari, rivojlanish tarixi, uning kelajak istiqbollari, tabiatini muhofaza qilish, tabiiy boyliklardan samarali foydalanish usullarini ***bilishi kerak***:

-Materiklar va okeanlarning geografik o‘rni, rel’efi va uning shakllari, iqlimi va iqlim mintaqalari, iqlimiga ta’sir ko‘rsatuvchi omillari, ichki suvlari tarkibidagi ko‘llar, daryolar, suv omborlari, yer osti va usti suvlari, tabiat zonalari, okeanlarda shakllangan arxipelaglar, orollar va ularning turlari, yarim orollar, qo‘ltiq va bo‘g‘ozlar, dengizlar to‘g‘risida;

-O‘rta Osiyo tabiiy geografiysi kursida regionning geografik o‘rni, rel’efi va uning shakllari, iqlimi va iqlim mintaqalari, iqlimiga ta’sir ko‘rsatuvchi omillari, ichki suvlari tarkibidagi ko‘llar, daryolar, suv omborlari, yer osti va usti suvlari, tabiat zonalari to‘g‘risida;

-O‘zbekiston tabiiy geografiyasida kursida Vatanimizning geografik o‘rni, rel’efi va uning shakllari, iqlimi va iqlim mintaqalari, iqlimiga ta’sir ko‘rsatuvchi omillari, ichki suvlari tarkibidagi ko‘llar, daryolar, suv omborlari, yer osti va usti suvlari, tabiat zonalari to‘g‘risida ***ko‘nikmalarga ega bo‘lishi*** kerak:

-Materiklar va okeanlarning tabiiy sharoiti, tabiatdan foydalanish tamoyillari va metodlarini hamda ularni tabiiy geografik rayonlashtirish va ular tarkibidagi tabiat komponentlarini aniqlash;

-O‘rta Osiyoning tabiiy sharoiti, tabiatdan foydalanish tamoyillari va metodlarini hamda ularni tabiiy geografik rayonlashtirish va ular tarkibidagi tabiat komponentlarini aniqlash;

-O‘zbekistonning tabiiy sharoiti, tabiatdan foydalanish tamoyillari va metodlarini hamda ularni tabiiy geografik rayonlashtirish va ular tarkibidagi tabiat komponentlarini aniqlash ***malakalariga ega bo‘lishi*** kerak.

Fanning o‘quv rejadagi boshqa fanlar bilan o‘zaro bog‘liqligi va uslubiy jihatdan uzviy ketma-ketligi

«Tabiiy geografiya» fani asosiy ixtisoslik fani hisoblanib, 4-5-6-semestrlarda o‘qitiladi. Dasturni amalga oshirish o‘quv rejasida rejallashtirilgan matematika va tabiiy (Oliy matematika asoslari, Informatika va axbarot texnologiyalari, Fizika, Ekologiya va tabiatni muhofaza qilish), umumkasbiy (Umumiylar bilimi,

Topografiya va kartografiya asoslari, Biogeografiya, Tuproqshunoslik asoslari, Geologiya va boshqa) ixtisoslik (Toponomika, O'lkashunoslik, Kichik hududlar geografiyasi va boshqa) fanlaridan yetarli bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishlik talab etiladi.

Fanning ta'limdagi o'rni

Tabiiy geografiya fani asosiy ixtisoslik fanlaridan biri hisoblanadi. Ushbu fan akademik litsey va umumta'lim maktabalarida Materiklar va okeanlar tabiiy geografiyasi, O'rta Osiyo tabiiy geografiyasi va O'zbekiston tabiiy geografiyasi fanlarini o'qitishda asos bo'lib xizmat qiladi.

Fanni o'qitishda zamonaviy axborot va pedagogik texnologiyalar

Talabalarning «Tabiiy geografiya» fanini o'zlashtirishlari uchun o'qitishning ilg'or va zamonaviy usullaridan foydalanish, yangi informatsion pedagogik texnologiyalarni ta'limning texnik vositalaridan, tarqatma materiallar, haritalar, modellar, noa'naviy dars namunalari, elektron nazorat usullari, interfaol usullardan foydalaniladi.

Mazkur kurs bo'yicha o'tkaziladigan amaliy mashg'ulotlarda aqliy hujum, guruhli fikrlash kabi pedagogik texnologiyalardan, maketlardan foydalaniladi. Ma'ruza va amaliy mashg'ulot darslariga mos pedagogik texnologiyalardan foydalaniladi.

“Tabiiy geografiya” fanidan savollar

1. Yer sharining koinotda turgan o'rni
2. Geologiya fanining tadqiqot usullari
3. Minerallar va ularni tasnifi
4. Endogen geologik jarayonlar
5. Vulkanlar va ularning turlari
6. Vulkanik ko'llar va ularning tarqalishi
7. Muzliklarning geologik ishi
8. Shamol va uning geologik ishi
9. Ko'llarning geologik faoliyati
10. Botqoqliklar va ularning geologik ishi
11. Daryolarning geologik faoliyati
12. Yer osti suvlarining geologik ishi
13. Egzogen geologik jarayonlar
14. Okeanlar va dengizlarning geologik ishi
15. Seysmik va aseysmik mintaqalar
16. Nurash va uning turlari
17. Tuproqlarning hosil bo'lishida relefning roli
18. Tuproq hosil bo'lishida iqlim va gidrologik omillarning roli
19. Tuproq hosil bo'lishida biologik omillarning roli

- 20.Boreal va subboreal mintaqa tuproqlari
- 21.Tabiatda suvning aylanma harakati
- 22.Daryolarning to'yinish manbalari
- 23.Daryo oqimining hosil bo'lishi va unga ta'sir etuvchi omillar
- 24.Ko'llar va ularning genezisi
- 25.Suv omborlari va ularning tiplari
- 26.Muzliklar va ularning ahamiyati
- 27.Yer osti va ularning tarqalish geografiyasi
- 28.Daryo oqimining yil davomida taqsimlanishi
- 29.O'rta Osiyo muzliklari
- 30.Umumiy gidrologiya fanining tadqiqot usullari
- 31.Umumiy gidrologiya faning rivojlanish tarixi
- 32.Yer yuzida suvning taqsimlanishi
- 33.Daryo o'zani, qayiri, meandrasi, vodiysi, suvayirg'ichi, havzasi
- 34.Daryo oqimining hosil bo'lishida iqlimi omillarning ta'siri
- 35.Suvning tabiatda va inson hayotidagi ahamiyati
- 36.Suv omborlarini qurishdagi muammolar
- 37.Geografik axborat tizimi haqidagi tushunchaga ta'rif bering
- 38.Geografik axborat tizimining klassifikatsiyasi.
- 39.Geografik axborat tizimiga funksional talablar
- 40.Geografik axborat tizimida ma'lumotlarni boshqarish.
- 41.Geografik axborat tizimidagi dasturiy ta'minotlar
- 42.Zamonaviy dasturlar va ularning turlari
- 43.Ma'lumotlar bazasini tashkil qilish
- 44.Geografik ma'lumotlar bazasi
- 45.Ma'lumotlar bazasini boshqarish
- 46.Ma'lumotlarni vizualizatsiya qilish metodlari
- 47.Elektron kartalar bo'yicha amaliy masalalar
- 48.Maydonli ob'ektarni ustida geografik izlanishlar olib borish
- 49.Zamonaviy dasturlar: AtoCAD dasturga ta'rif bering
- 50.Zamonaviy dasturlar: ArcGIS dasturga ta'rif bering
- 51.Zamonaviy dasturlar: Panorama dasturga ta'rif bering
- 52.Zamonaviy dasturlar: MapInfo dasturga ta'rif bering
- 53.O'rta Osiyo o'lkasining geografik joylashgan o'rni, chegaralari va maydoni.
- 54.O'rta Osiyo hududni tabiiy geografik rayonalshtirish.
- 55.O'rta Osiyo o'lkasining iqlimi.
- 56.O'rta Osipyoda mustamlaka davrida rivojlanishi.
- 57.O'rta Osiyo ko'llari va ularning tarqalishi.
- 58.O'rta Osiyo o'lkasining geografik o'rganilish tarixi.
- 59.Ustyurt okrugi tabiiy-geografik hususiyatlari.
- 60.O'rta Osiyoning daryolariva ularning to'yinish manbaalari.
- 61.O'rta Osiyo iqlim hosil qiluvchi omillari.
- 62.O'rta Osiyo foydali qazilmalari
- 63.Tyanshan tog'lari va uning qismlari
- 64.Qizilqum okrugi tabiiy geografik hususiyatlari

- 65.Issiqko'l botig'ining tabiiy geografik hususiyatlari
- 66.Mirzacho'l okrugining tabiiy geografik hususiyatlari
- 67.Qoraqum cho'li va uning tabiiy geografik husussiyatlari
- 68.Pomir tog'lari va uning balandlik mintaqalari va muzliklari
- 69.Farg'ona botig'I va uning tabiiy geografik husussiyatlari
- 70.Quyi Zarafshon okrugi iqlimi va suvlari
- 71.To'rg'ay va Mug'ojar tog'lari geologik tuzilishi
- 72.Janubiy-Ga'rbiy Turon okrugining iqlimi
- 73.Qarshi cho'llari okrugining yer osti va yer usti suvlari
- 74.Savr va Torbog'otoy tizmalari geografiyasি
- 75.Tyanshan tog'lari muzliklari
- 76.Oloy-Hisor tizmasи va unga kiruvchi tog'lar
- 77.Janubiy Tojikiston botig'I va uning tabiiy geografik hususiyatlari
- 78.Turkman-Xuroson tog'lari iqlimi va daryolari
- 79.Balxashbo'yi va Olako'l okruglari tabiatи va tabiiy boyliklari
- 80.Orol dengizi qurigan qismi tabiiy geografik hususiyatlari
- 81.Mo'yinqum okrugining geologik tuzilishi va relefi
- 82.Betpaqdala okrugining tuproq, o'imlik va hayvonot dunyosi
- 83.O'rta Osiyo qo'riqxonalari va ularning joylashuvi
- 84.O'rta Osiyo tuproqlari va ularning tarqalishi
- 85.O'rta Osiyo suv omorlari va ularning manbai
- 86.O'zbekistonning geologik tuzilishi
- 87.O'zbekiston tabiatи va tabiiy boyliklari
- 88.Quyi Amudaryo okrugi tabiiy geografik husussiyatlari
- 89.O'zbekiston balandlik mintaqalari tuproqlari
- 90.O'zbekistonning foydali qazilmalari
- 91.O'zbekistonning o'rganlishi tarixi
- 92.O'zbekiston daryolarining to'yinishi bo'yicha klassifikatsiyasi
- 93.O'zbekiston hududinini tabiiy geografik rayonlashtirilishi tarixi
- 94.O'zbekiston iqlimi va iqlim resurslari
- 95.L.N.Babushkin va N.A.Kogay. O'zbekistonning tabiiy geografik rayonlashtirish sxemasi
- 96.Surxon-Sherobod botig'iga tavsif bering
- 97.O'zbekiston hududida haroratning taqsimlanishi
- 98.O'zbekiston tabiatining XIX asrdan hozirgi davrgacha o'rganilish tarixi
- 99.Qizilqum okrugi geologik tuzilishi va relefi
100. Quyi Zarafshon okrugi iqlimi va ichki suvlari
101. Farg'ona okrugi tabiatи va tabiiy boyliklari
102. O'rta Zarafshon okrugi yer osti va yer usti suvlari
103. Qashqadaryo okrugi geologik tuzlishi va foydali qazilmalari
104. Surxondaryo okrugi tabiiy boyliklariga tavsif
105. G'arbiy Tyanshan okrugi ichki suvlari va suv boyliklari
106. Turkiston-Nurota tog'lari kiruvchi tog'larga tavsif
107. Hisor-Zarafshon okrugi daryolariga tavsif
108. Bobotog' okrugi tabiiy geografik hususiyatlariga tavsif

109. O'zbekiston suv omborlari va ularning tavsifi
110. Orol dengizi va uning qurigan qismidagi ekologik muammolar
111. Ustyurt okrugi tuprog'I, osimligi va hayvonot dunyosi
112. O'zbekiston ko'llari va ularning tarqalishi
113. O'zbekistonning geografik o'rni va chegaralari
114. O'zbekiston yer osti suvlari va ularning tarqalishi
115. O'zbekiston qo'riqxonalari va milliy bog'lari
116. O'zbekiston tabiatи va tabiiy boyliklarini muxofaza qilish
117. O'zbekiston tog' oralig'I botiqlariga tavsif bering
118. O'zbekiston tog'lari va muzliklari
119. O'zbekiston adir va tog' mintaqasi tuproq, o'simlik va hayvonot dunyosi
120. Geografiyada qo'llaniladigan koordinatalar sistemalari.
121. Magnit azimuti ta'rifi.
122. Topografik plan ta'rif bering.
123. Geografik koordinatalar sistemasi.
124. Haqiqiy azimut ta'rifi.
125. Kartaga ta'rif bering.
126. Masshtabsiz shartli belgilar.
127. Azimut burchaklari ta'rifi.
128. Masshtabga ta'rif bering.
129. Chiziqli shartli belgilar.
130. Magnit og`ish burchagi ta'rifi.
131. Nomenklaturaga ta'rif bering.
132. Maydonli shartli belgilar.
133. Haqiqiy va magnit meridianlariga ta'rif bering.
134. Topografiya fani vazifalari.
135. Kartografik proyektsiyalar ta'rifi.
136. Kartografik xatoliklarga ta'rif bering.
137. Kartografik usullar va ularning turlari.
138. Kartografik genyeralizatsiyaga ta'rif bering.

Asosiy va qo'shimha o'quv adabiyotlar hamda axborot manbaalari
Asosiy adabiyotlar

- 1.Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. Toshkent. O'zbekiston. 2017.
- 2.Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2016 yil yakunlari va 2017 yil istiqbollariga bag'ishlangan majlisdagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining nutqi. // Xalq so'zi gazetasi. 2017 yil 16 yanvar. 11-sон.
- 3.Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va oljanob xalqimiz bilan birga quramiz. T. "O'zbekiston". 2017

4. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta`minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. Toshkent. “O’zbekiston”. 2017
- 5.O’zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo’yicha harakatlar strategiyasi. O’zbekiston Respublikasi Prezidenti farmoni. O’zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to’plami. 2017 yil. 6-son. 70-modda.
- 6.Ettwein V. and Maslin M. Physical geography: fundamentals of the physical environment. GY 1147 2790147. 2011.
- 7.Abdulqosimov A.A. Materiklar va okeanlar tabiiy geografiyasi. O’rta maktab darsligi. 6-sinf uchun. T. O’qituvchi, 2006.
- 8.Abdulqosimov A.A. umumiyl tahriri ostida. Antropogen landshaftshunoslik. Ilmiy maqolalar to’plami. Samarqand. SamDU nashri. 2014.
- 9.Абдулкасимов А.А. Давронов К.К. Структура ландшафтов межгорных котловин Средней Азии. Монография. Т. “Iqtisod-moliya”. 2015.
- 10.Alibekov L.A. O’rta Osiyo tabiiy geografiyasi. O’quv qo’llanma. Samarqand, 2006
- 11.Alibekov L.A. Inson va tabiat. Toshkent. Fan va texnologiya. 2016.
- 12.Бабаев А.Г., Зонн И.С., Дроздов Н.Н., Фрейкин З.Г. Пустыни. Москва. Мысль. 1986.
- 13.Baratov P., Mamatqulov M., Rafiqov A. O’rta Osiyo tabiiy geografiyasi. O’quv qo’llanma. Т.”O’qituvchi”. 2002 y.
- 14.Baratov P. O’zbekiston tabiiy geografiyasi. (OO’YU geografiya yo`nalishi talabalari uchun o’quv qo’llanma). Т. “O’qituvchi” 1996 y.
- 15.Vlasova T.V“Materiklar tabiiy geografiyasi” 1-qism. 1982 y.
- 16.Vlasova T.V“Materiklar tabiiy geografiyasi” 2-qism. 1982 y.
- 17.Власова Т.В. “Физическая география материков” ч-1., ч-2. Т.1986.
- 18.Приступа Т.Ю., Ерёмина В.А., Спрылин А.Н. Физическая география материков и океанов. М. Владос ИМПС им.А.С.Грибоедова
- 19.Rafiqov V.A. Qiziqarli geografiya. Sharq NMAK. Toshkent.2010.
- 20.Rahimbekov R.U., Donsova Z. O’rta Osiyo tabiatining geografik o’rganilish tarixi. O’quv qo’llanma. Т. О’qituvchi. 1982.

- 21.Ryabchikov A.M. “Dunyo qit’alari tabiiy geografiysi” 1986 y.
- 22.Рябчиков А.М. “Физическая география материков и океанов”. “Высшая школа”, М. 1988.
- 23.SabitovaN.I., Saidkarimova Z. Dunyoning tabiiy geografiysi va topografiya asoslari. Toshkent, Universitet, 2007.
24. Степанов В.Н. Океаносфера. М. “Мысль”, 1983
25. Республики Узбекистан.(Гос. Комитет охрана природы). “Укитувчи” Т. 1993.
- 26.O’zbekiston Milliy Ensiklopediyasi. 1.2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12 jiddlari.

Internet sayt: www. wgeo. ru www. geografiya. ru

Qo’shimcha adabiyotlar:

1. Qozoqov A., Ma'sudov Q.“Materiklar va okeanlar tabiiy geografiyasidan amaliy mashg’ulotlar va mustaqil ishlar”, Т. 1992.
2. Baratov P., Soatov A. Umumiy tabiiy geografiya. Toshkent, “O’qituvchi”, 2002.
3. Gadoyev K., Berdiyeva S. Jahongashta sayyoh olimlar. Toshkent. “O’zbekiston”, 2012.
4. Gadoyev K., Berdiyeva S. Sayyoramiz mo’jizalari. Toshkent. “O’zbekiston”, 2012.
5. “Maktabda geografiya” jurnali sonlari.

Axborot manbaalari, elektron ta’lim resurslari

1. www. huu.uz/kengash/download/geografiya. doc
2. http://www.huu.uz/tematir/geografiya/
3. e-mail: m-geografiya@mail.ru
 1. www.ziyonet.uz/ru/library/book/6767/libid/70110
 2. www.nuu.uz/faculties/economy/index.php?lk=mi_kaf&ln=en
 3. www.connect.uz/forum/index.php?showtopic=256&st=165
 4. www.gov.uz/uz/content.scm?contentId=13040

“Iqtisodiy geografiya” fani bo’yicha

Ushbu dastur mamlakatning jahon xo‘jaligi tizimida ixtisoslashuvchi, yangi ijtimoiy-siyosiy vaziyat sharoitida jahondagi iqtisodiy munosabatlarning rivojlanishi qonuniyatlarini ochib berishdan iborat. Jahon iqtisodiyotida mamlakatlar orasida O‘zbekiston Respublikasining tutgan o‘rni iqtisodiy va ijtimoiy xususiyatlari va kelajagini shakllanishiga ko‘maklashadi. Shuningdek O‘zbekiston Respublikasining qo‘sni davlatlari geografiyasini kengroq o‘rganish, o‘rtalangan mamlakatlar sonini har tomonlama tahlil qilishni nazarda tutadi.

Fanning maqsadi va vazifalari

Fanni o‘qitishdan **maqsad**—bakalavriat talablarini keng doirada respublikamiz qo‘sni davlatlarining o‘ziga xos geografik o‘rni, tabiiy boyliklari, aholisi va mehnat resurslari, ular xalq xo‘jaligining asosiy xususiyatlari, ishlab chiqarish tarmoqlarining tarkibi va hududiy joylashi, tashqi iqtisodiy aloqalari, iqtisodiy rayonlari va ular o‘rtasidagi geografik va ekologik tafovutlar bilan tanishtiradi.

Fanning **vazifasi**—mamlakatlar haqida talabalarga bozor iqtisodiyotiga o‘tish davri talablari asosida xar taraflama chuqur bilim berish bilan birga Vatanni sevish va ardoqlash, miliy qadriyatlarni e’zozlash va ularga sidqidildan xizmat qilish ruhini singdirishdir.

Fan bo‘yicha talabalarning bilimiga, kunikma va malakasiga qo‘yiladigan talablar

“Iqtisodiy va ijtimoiy geografiya” o‘quv fanini o‘zlashtirish jarayonida amalga oshirilgan masalalar doirasida bakalavr;

Dunyo siyosiy haritasidagi mamlakatlar, ularning joylanishi, xususiyatlari, resurslari, aholisi, davlat tuzumi, xo‘jaligi, sanoat tarmoqlari, qishloq xo‘jaligi va transporti, tashqi iqtisodiy aloqalar, Jahon iqtisodiyotida tutgan o‘rni xaqidagi tushunchaga ega bo‘lishi lozim. Bundan tashqari talabalar grafik ishlar, yozuv siz haritalar bilan ishslash, diagrammalar tuzish, sxematik xaritalar bilan ishslash, statistik ma’lumotlarni tahlil qila bilish, kompyuterlar bilan Jahon xo‘jaligi tarmoqlari bo‘yicha hamda aholi jon boshiga ishlab chiqarilgan yalpi sanoat mahsulotlarini tahlil qila bilish, qo‘srimcha adabiyotlar, xaritalar hamda Internet saytlaridan foydalanib, mamlakatlardagi mavjud o‘zgarish, xo‘jalik tarmoqlari ko‘rsatkichlarini **bilish** kerak.

- iqtisodiy ijtimoiy geografiya o‘quv fanining geografik fanlar tizimdagи o‘rni, uning boshqa fanlar bilan aloqadorligi bo‘yicha, faninng asosiy predmeti, tadqiqot metodlari bo‘yicha, faninng barcha umumiy va regional mavzulari haqida aniq ma’lumotlarga asoslangan bilim va tushunchalari bo‘yicha, iqtisodiy va ijtimoiy geografiyaga oid ilmiy tushunchalar, qonuniyatlar, tamoyilar, atamalar va ularning mazmuni bo‘yicha, tabiat va jamiyat o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlik, ularning natija va okibatlari bo‘yicha **ko‘nikmalarilariga** ega bo‘lishi kerak;
- iqtisodiy va ijtimoiy tarakqiyotga ta’sir etadigan asosiy omilari bo‘yicha, darslik, o‘quv qo‘llanmalar va mahsus adabiyotlardan bilim egallash jarayonida foydalana bilishlari, o‘quv ko‘rgazmali vositalar harita, atlas kabilarni o‘kiy bilish va ulardan foydalana bilishlari, statistik ma’lumotlardan foydalana bilish, ularni tahlil qila bilishlari, jadval kartagrafik, karta-diagramma materiallaridan foydalana bilishlari va ularni taylorlay bilishlari va baholash **malakalariga** ega bo‘lishi kerak.

Fanining o‘quv rejadagi boshqa fanlar bilan o‘zaro bog‘liqligi, uslubiy jihatdan uzviyliги va ketma-ketligi

Mazkur fan 5110500-geografiya o‘qitish metodikasi yo‘nalishida 4-5-6-8 semestrlarda o‘qitiladi va quyidagi fanlari bilan bog‘liq iqtisodiyot nazariyasi, umumiy yer bilimi, tabiiy geografiya, tuproqshunoslik asoslari, topografiya va kartografiya asoslari va boshqalar.

Fanning ta’limdagи o‘rni

“Iqtisodiy va ijtimoiy geografiya” o‘quv fani asosiy umumkasbiy fanlaridan biri hisoblanadi. Chunki, Geografiya o‘qitish metodikasi yo‘nalishida jahon mamlakatlari xo‘jaligining rivojlanishi to‘g‘risida ma’lumotlar beriladi. Maktab, akademik litsey va kasb hunar kollejlarida o‘quvchilarga ijtimoiy-iqtisodiy geografiya fanlaridan bilimlar berishda asos bo‘ladi.

Fanni o‘qitishda zamonaviy axborot va pedagogik texnologiyalar

Talabalarning iqtisodiy va ijtimoiy geografiya fanini o‘zlashtirlari uchun o‘qitishning ilg‘or va zamonaviy usullaridan foydalanish, yangi infarmatsion pedagogik texnologiyalarni tadbiq qilish muhim ahamiyatga egadir. Fanni o‘zlashtirishda darslik, o‘quv va uslubiy qo‘llanmalar, ma’ruza matnlari tarqatma materiallari, elektron materiallar relief maketlaridan foydalaniladi. Ma’ruza, amaliy va labaratoriya darslarida mos ravishda pedagogik texnologiyalardan foydalaniladi.

Iqtisodiy geografiya fanidan savollar

1. Kanada mamlakatining qishloq xo’jaligi va eksporti.
2. Braziliya Federativ Respublikasining tabiiy sharoiti va tabiiy resurslari.
3. J.A.R. si sanoati rivojlanishi o’ziga xos xususiyati.
4. Avstraliya Ittifoqining xo’jaligi: sanoati va transporti haqida qisqacha ma’lumot.
5. Markaziy Osiyo aholisining umumiyligi, zichligi va uning har bir davlatdagi ko’rsatkichi haqida tavsif bering.
6. Markaziy Osiyo davlatlari iqtisodiy va ijtimoiy geografiyasi nimani o’rganadi.
7. Markaziy Osiyo aholisi va mehnat resurslari.
8. Markaziy Osiyo aholisining milliyi, jinsi, yosh tarkibi.
9. Markaziy Osiyo iqtisodiyoti asoslarining umumiyligi, ularning yagona geografik va tarixiy-ijtimoiy rivojlanish omillari. “turkiston umumiyligi”.
10. Markaziy Osiyo davlatlari iqtisodiyotining hozirgi holati va tarkibi.
11. Markaziy Osiyo davlatlari sanoati geografiyasinig shakllanishining o’ziga xos xususiyatlari.
12. Markaziy Osiyoda dehqonchilik tarmoqlari.
13. Markaziy Osiyoda chorvachilik tarmoqlari.
14. Markaziy Osiyo davlatlari transporti va tashqi iqtisodiy aloqalari.
15. Markaziy Osiyo davlatlari tashqi iqtisodiy aloqalari.
16. Markaziy Osiyoda transport tarmoqlarining zichligi to’g’risida tavsif bering.
17. Markaziy Osiyoning tabiiy sharoiti.
18. Markaziy Osiyoning tabiiy resurslari.
19. Qozog’iston Respublikasi. Respublikaning tashkil topishi, chegaralari, geografik o’rnining xususiyatlari.
20. Qozog’iston Respublikasi tabiiy sharoiti, tabiiy boyliklari.
21. Qozog’iston Respublikasi tabiiy sharoiti.
22. Qozog’iston Respublikasi tabiiy boyliklari.
23. Qozog’iston Respublikasi aholisi, qishloq xo’jaligi, transporti.
24. Qozog’iston Respublikasi iqtisodiy rayonlari.
25. Qirg’iziston Respublikasi. Respublikaning tashkil topishi, chegaralari, geografik o’rnining xususiyatlari.
26. Qirg’iziston Respublikasining tabiiy sharoiti, tabiiy boyliklari.
27. Qirg’iziston Respublikasining aholisi, qishloq xo’jaligi, transporti.
28. Tojikiston Respublikasining tashkil topishi, chegaralari, geografik o’rnining xususiyatlari.
29. Tojikiston Respublikasi tabiiy sharoiti, tabiiy boyliklari.
30. Tojikiston Respublikasi aholisi, mehnat resurslari.
31. Tojikiston Respublikasi sanoati, qishloq xo’jaligi, transporti.
32. Turkmaniston Respublikasining tashkil topishi, chegaralari, geografik o’rnining xususiyatlari.

33. Turkmaniston Respublikasi tabiiy sharoiti, tabiiy boyliklari, aholisi.
34. Turkmaniston Respublikasi sanoati, qishloq xo'jaligi, transporti.
35. Turkmaniston Respublikasi iqtisodiy rayonlari.
36. Markaziy Osiyo mintaqasidagi geoekologik muammolar.
37. Energetika, xom-ashyo, oziq-ovqat muammolari.
38. Toponimika va geografiya fanlarining aloqadorligini aniq misollar yordamida izohlash
39. O`rta Osiyolik olimlarning toponomika fanining rivojlanishiga qo`shgan hissasi
40. Geografiya darslarida toponimik ma`lumotlardan foydalanishning ahamiyati
41. Toponimikada stratografik qatlam tushunchasi
42. Geografik nomlarning yozilish qoidalari va gramatik xususiyatlari
43. Antropotoponimlarning tarqalish qonuniyati
44. Topinimikaning asosiy rivojlanish bosqichlari
45. Toponimika fanining tadqiqot usullari
46. Geografik obyektlarni nomlash qonuniyatlari
47. Toponimlar klassifikatsiyasi turlari
48. Tabiiy-geografik omillar asosida shakllangan toponimlar tahlili
49. Moddiy ishlab chiqarish bilan bog`liq toponimlar tahlili
50. O`rta Osiyo toponimiyasi farqlovchi xususiyatlari
51. O`zbekiston toponimiyasining qisqacha ta`rifi.
52. Toponimika fanini o`rganishning ilmiy va amaliy ahamiyati
53. Etnotoponimlarning tarqalish qonuniyatlari
54. Sanoatning uch yetakchi tarmog'i tushunchasi.
55. Qishloq xo'jaligining shakllanishiga ta'sir etuvchi asosiy omillar.
56. Texnik inqilob va uning natijalari.
57. Transport yo'llarining iqtisodiy-ijtimoiy taraqqiyotdagi ahamiyati.
58. Tabiiy resurslardan foydalanishning hududiy jihatlari.
59. Yoqilg'i energetika balansi haqida tushuncha.
60. Ishlab chiqarishning takomillashuv tarixi va omillari.
61. Ekinlarni madaniylashtirish markazlari
62. Yengil sanoat mahsulotlari va ularni olishdagi asosiy texnologiyalar.
63. Mashinasozlik tarmog'inining tarkibiy shakllanishi
64. Nafis kimyo tarmog'i haqida umumiyl tushuncha.
65. Sanoat inqilobi va uning ahamiyati haqida tushuncha.
66. Ishlab chiqarishning rivojlanishini belgilovchi tabiiy geografik omillar.
67. Chorvachilik yo'naliishlari va mahsulotlari.
68. Neftni qazib olish va qayta ishalsh bosqichlari.
69. Oziq-ovqat sanoati yo'naliishlari.
70. Aholining soni, dinamikasi
71. Aholining demo-ijtimoiy xarakatiari
72. Aholining migratsion xarakatlari
73. Aholining demografik tarkibi
74. Aholining nikoh va oilaviy tarkibi

75. Aholining irqiy tarkibi
76. Dunyo dinlari va diniy tarkib xaqida tushuncha.
77. Dunyo xalqlari klassifikatsiyasi va til oilalari
78. Mehnat resurslari va ulardan foydalanish
79. Axolining xududiy joylashuvi
80. Urbanizatsiya jarayoni va uning o'ziga xos xususiyatlari
81. Aholi siyosati va uning turlari. Demografik siyosat.
82. Global demografik muammolar va ularni hal etish yo'llari
83. Demografik koeffitsentlar va ularning mohiyati
84. O'zbekiston Respublikasi tabiiy boyliklarining xalq xo'jaligidagi ahamiyati
85. O'zbekiston Respublikasi aholisining jinsiy, yosh va milliy tarkibi
86. O'zbekistonda aholining hududiy joylashuvi va migratsiyasi
87. O'zbekistonda urbanizatsiya darajasi va shaharlar rivojlanishi
88. O'zbekiston yoqilg'i energetika boyliklari
89. O'zbekistonda sanoat ishlab chiqarishning tarmoq va hududiy rivojlanishi
90. O'zbekistonda rangli va qora metallurgiya sanoat korxonalarining joylashishi va rivojlanishi
91. O'zbekistonda Mashinasozlik majmui
92. O'zbekistonda kimyo sanoatining rivojlanishi va istiqbollari
93. O'zbekistonda qishloq xo'jaligi tarmoqlarini joylashtirish
94. O'zbekistonda transport turlari: temir yo'l transporti.
95. O'zbekistonda avtomobil transporti va uning xo'jalikdagi ahamiyati.
96. O'zbekistonda nomoddiy ishlab chiqarish tarmoqlari geografiyasi
97. O'zbekiston respublikasining ma'muriy – hududiy bo'linishi va iqtisodiy geografik rayonlari
98. Toshkent iqtisodiy rayonning geografik o'rni va ma'lumuriy-hududiy tuzilishi
99. Toshkent iqtisodiy rayonning transporti va aloqalari
100. Mirzacho'l iqtisodiy rayoni tabiiy sharoiti va mehnat resurslarini xo'jalik jihatidan baholash
101. Mirzacho'l iqtisodiy rayoni agrosanoat majmuining rivojlanishi
102. Farg'ona iqtisodiy rayoni aholisi va mehnat resurslari
103. Farg'ona iqtisodiy rayoni xo'jaligining umumiyligi ta'lifi va mamlakat iqtisodiyotida tutgan mavqeい
104. Quyi Amudaryo iqtisodiy rayoni agrosanoat majmuining rivojlanishi.

Asosiy adabiyotlar

1. Asanov A., Nabixonov M., Safarov I. «O'zbekistonning iqtisodiy va ijtimoiy geografiyasi». Toshkent, O'qituvchi, 1994.
2. Soliev A., Maxamadaliev R. «Iqtisodiy geografiya asoslari». Toshkent, Universitet, 1996.
3. Soliev A., Safarov I. «Iqtisodiy va siyosiy geografiya asoslari». Toshkent, Universitet, 2003.

4. Kurbonniyozov R. «Qishloq xo’jaligi iqtisodiyoti asoslari». Toshkent-1995.
5. M.N Kamolov. Jahan mamlakatlari iqtisodiy-ijyimoiy geografiyasi. Jizzax 2019y
6. Dunyo mamlakatlari. Ma’lumotnoma. T. 2006 y.
7. Jaxon mamlakatlari uchun atlas. (9-sinf)

Qo’shimcha adabiyotlar:

1. Mirziyoev SH. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. T. “O’zbekiston” 2017 y. 488 b.
2. V. P. Maksakovskiy “Ekonomicheskaya i sotsialnaya geografiya mira” M. “Prosvetlenie” 2009 g.
3. Yu. G. Saushkin. «Vvedenie ekonomiceskuyu geografiyu» Moskva.
4. Q.Abirqulov, R.Kurbanniyozov “Iqtisodiy geografiyadan amaliymashg’ulotlar” Urganch 1999-y
5. A.Qo`chqorov “jahon mamlakatlari iqtisodiy-siyosiy gaografiyasi”. T2000
6. Q.Abrqulov ”Iqtisodiy geografiya”. T 2004
7. Sotsial’no-ekonomiceskaya geografiya zarubejnogo mira. Pod. Red. V.V. Vol’skogo. M. 1998 g
8. A.Qayumov va boshqalar ”Jahon iqtisodiy-ijtimoiy gaeografiyasi”. T “O’zbekiston 2006”
9. Dunyo mamlakatlari. T 2014 (Kichik ensiklopediya).
10. Стараны мира М 2013 (Малая энциклопедия)

Axborot manbaalari, elektron ta’lim resurslari

1. www.ziyonet.uz
2. www.nuu.uz
3. www.connect.uz
4. www.gov.uz
5. Internet sayt: www.WGEO.Ru
www.geografiya.Ru

“Geografiya o’qitish metodikasi” fani bo’yicha

Fanning mazmuni. Geografiya o’qitish nazariyasi va metodikasi fani geografik bilimlarni umumta’lim maktablarida, akademik litsey va kollejlarda o’qitish haqidagi fandir. Ushbu dastur geografiyaning tarbiyaviy ahamiyati, kursning geografik bilimlarning o’rgatishdagi alohida o’rni, geografik tushunchalarni, tasavvurlarni, geografik tafakkurni shakllantirish va xulosalar qilishdagi ushbu fanni asosiy usullari, geografiya darslarining turlari, geografiyadan

sinfdan tashqari ishlar, geografiya darslarida ko'rgazmali qurollar va ulardan foydalanish usullari, geografik bilimlar, geografik tarbiya, geografik tasavvurlarni shakllantirish haqida bilim berish ko'zda tutiladi.

Fanni o'qitishdan maqsad-bo'lajak geografiya fani o'qituvchilarini maktab, akademik litsey va kasb-xunar kollejlarida geografiya fanini o'qitishning maqsadi, mazmuni shakl va metodlari bilan tanishtirish talabalarga geografiya o'kitish metodikasi fani xususiyatlarini, o'qitishning zamonaviy metodlarini va yangi pedagogik texnologiyalar asosida bilim berish asoslarini berishdan iborat.

Fanning vazifasi –tegishli geografik bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirish. Geografiya o'qitish nazariyasi va metodikasi fani tarixi, uning bugungi kundagi dolzarb muammolari, ilg'or pedagogik texnologiyalar bilan tanishtirish. Geografiya o'qitish shakllari (dars, ekurkursiya, kuzatishlar, sinfdan va maktabdan tashqari ishlar) ularni tashkil etish va o'tkazish metodlari bilan amaliy tanishtirish: O'quvchilarda geografiya faniga oid bilim, va ko'nikmalarni shakllantirish, ular bilimini nazorat qilish va baholash yo'llari xaqida bilimlar berish. Geografiya darsida o'quvchilar bilan olib boriladigan ma'naviy – ma'rifiy ishlar ishlar xaqida bilimlar berish, talabalarga o'qitish metodikasi fani maqsadlari haqida bilimlar berish; talabalarga oliy o'quv yurtlarida o'rgatiladigan geografiya fanlari mazmuni haqida bilimlar berish; o'qitishning metod va usullari, ularni ta'lim jarayonida qo'llash shakllarini aniqlash; horijiy mamlakatlar geografiya fanida qo'llanilayotgan tajribasini o'rganish.

Geografiya o'qitish metodikasi fanidan savollari

1. Geografiya o'qitish metodikasining tadqiqot ob'ekti, nazariy va amaliy muammolari.
2. Geografiya o'qitish fanining maqsad va vazifalari.
3. Geografiya ta'limining shakllanishi va rivojlanishi.
4. Xorijda geografiya ta'limi.
5. Geografiya ta'limi metodikasida ilmiy tadqiqotlar uyshtirish.
6. O'zbekiston Respublikasining DTS, «Ta'lim to'g'risidagi Qonun»i va qarorlari.
7. Geografiya o'qitish metodikasining boshqa fanlar bilan aloqalari.
8. Geografiya o'qitishning talimiyy, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi maqsadlari.
9. Maktab geografiyasining mazmuni, tarkibi.
10. O'qitish metodlari tasnifi, o'qitish usullarini tanlash.
11. O'qitishning og'zaki metodlari.
12. Kartografik metod.
13. Kuzatish va tajriba.
14. Darslik va qo'shimcha adabiyotlar bilan ishlash.

15. O'qitishda yangi pedagogik texnologiyalar. Noan'anaviy usullar va kompyuter texnologiyalaridan foydalanish.
16. O'quv ko'rgazmali qurollar, asbob va jihozlar.
17. Geografiya kabineti.
18. Bilim turlari, tushuncha, qonuniyatlar
19. Oberlenderning "Geografiya metodikasi" kitobida ko'rsatilgan metodlar
20. Geografiya o'qitish metodikasining didaktika va psixologiya fanlari bilan aloqadorligi
21. Qo'llanadigan usullarga qo'yiladigan talablar
22. Geografiya ta'limida metodlarni sinflashtirish
23. Og'zaki bayon usullariga qo'yiladigan talablar
24. Geografiyada sinfdan tashqari ishlarning mazmuni.
25. Geografik olmpiada nima. Uning maqsad va vazifalari
26. Darslarni turlari haqida tushuncha
27. Mustaqillik davrida xalq ta'limidagi tub islohatlar
28. O'quv qurollari va ularni ahamiyati
29. O'qitishning texnik vositalari va ular bilan ishslash texnologiyasi
30. Yillik o'quv rejasি
31. Ta'lim sifatini baholashning xalqaro tizimi
32. DTS talablarining maqsad va vazifalari
33. Dars tiplari va ulardan foydalanish yo'llarini tahlil qilish.
34. Tabiiy geografiya fanining maqsadi ,mazmuni va vazifalari
35. Dars taxliliga qo'yiladigan talablar
36. Karta va globus, geografik atlaslar bilan ishslash metodikasi
37. Geografiya ta'lim metodikasida ilmiy tadqiqotlarni tashkil etish
38. Maktabda «O'rta Osiyo tabiiy gyeografiya» kursini o'qitish uslubi.
39. O'zbek maktablarida gyeografiya ta'limining muayyan tartibga tushishi.
40. Maktab gyeografiyasining tarbiyaviy axamiyati.
41. Qo'shimcha adabiyotlar bilan ishslash uslubi
42. Gyeografiya ta'limi fani vazifalari.
43. XX asrda O'zbekistonda gyeografiya ta'limining rivojlanishi.
44. O'zbekistonda gyeografiya ta'limini tashkil etish davri (1918-1934)
45. O'zbekistonda gyeografiya ta'limini tartibga solish davri
46. Gyeografiya ta'limining hayot bilan bog'lash bosqichi
47. O'zbekistonda Kadrlar Tayyorlash Milliy Dasturi
48. Maktab gyeografiya kurslari dasturlari.
49. Kuzatish uslubi.
50. Maktabda «Amaliy gyeografiya» kursini o'qitish uslubi
51. Gyeografiya ta'limida ilmiy tadqiqotlat ishlarini tashkil etish nmuammolari
52. Nazariy tadqiqot metodlari
53. Eksperimental-emprik metodlar
54. Metodik tadqiqotlar bosqichlari
55. Maktabda «Tabiatshunoslik» kursini o'qitish uslubi
56. O'zbekiston maktablarida gyeografiya ta'limning yo'lga quylishi.

57. Maktab gyeografiyasining ta'limiy ahamiyati.
58. Gyeografiya ta'limida o'quvchilarning bilish faoliyatini aktivlashtirish
59. O'rta Osiyo va O'zbekiston tabiiy gyeografiyasi kursining mazmuni,tuzilish va o'qitish texnologiyasi
60. Gyeografiya ta'limi uslubiga doir ilmiy tadqiqotlar.
61. Xalqaro baholash tadqiqotlarining ta'lim sifatini baholashdagi ahamiyati
62. PISA tadqiqotlari, ularni tashkil etish va o'tkazish metodikasi
63. PIRLS va TIMSS xalqaro baholash tadqiqotlari va ularning o'ziga xos tomonlari
64. Iqtisodiy gyeografiyasi kursining mazmuni,tuzilish va o'qitish texnologiyasi
65. O'zbekiston ijtimoiy va iqtisodiy gyeografiyasi kursining mazmuni,tuzilishi
66. Maktab gyeografiyasining tarbiyaviy axamiyati.
67. Maktabda O'zbekiston iqtisodiy-ijtimoiy gyeografiysi kursini o'qitish texnologiyasi
68. Gyeografiya o'qitish metodikasi fanining pedagogik fanlari bilan aloqasi
69. O'zbekiston maktablarida gyeografik ta'lim.
70. Jahon mamlakatlari iqtisodiy-ijtimoiy gyeografiyasi kursining mazmuni,tuzilish va o'qitish texnologiyasi
71. Maktab geografiyasining ta'limiy, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi maqsadlarining turli davrlarda o'zgarib borishi
72. Maktab geogratlyasining umumiy va xususiy maqsadlari
73. Kompetensiya. uning turlari va ahamiyati
74. Maktab geografiyasi kursi mazmunidagi o'zgarishlar
75. Boshlang'ich ta'limda geografiya ta'limi mazmuni
76. Iqtisodiy geografiya kursining maqsad va vazifalari.
77. Jadidchilik harakati va geografiya ta'limi.
78. F.Karimiy, A.Donish, M.Behbudiy, A.Avloniyarlarning geografiya ta'limiga qo`shgan hissalari
79. Fanning tabiiy hamda iqtisodiy – ijtimoiy geografiya fani tarmoqlari bilan aloqalari
80. Geografiya o'qitish metodikasi fanining tarixiy, adabiyotlarni tahlil qilish metodlari
81. Geografiya o`qitish metodikasining fan sifatida shakllanishi.
82. N. B. Lomonosovning geografiya o`qitish metodikasi fanini rivojlantirishdagi hissasi.
83. XIX – XX asrlarda fanning rivojlanish tasnifi.
84. D. N. Anuchinning geografiya fanidan yaratgan yagona dasturi.
85. Jadidchilik harakati va geografiya ta'limi.
86. Xorijiy mamlakatlarda geografiya ta'limining o'ziga xos xususiyatlari.
87. Fransiya maktablarida geografiya ta'limi
88. AQSHda geografiya ta'limi
89. Buyuk Britaniya maktablarida geografiya ta'limi
90. Chet el davlatlarida geografiya ta'limida qo'llaniladigan usullar

91. Muammoli o'qitish metodlari
92. Geografiya fanidagi muamolar va ulardan ta'lif jarayonida foydalanish
93. O'qituvchining amaliy va ko'rgazmali metodlari
94. Maktab geografik xaritalarining turlari
95. Geografik xaritalarni o'qitish texnologiyalari
96. Meteorologik kuzatishlarning ahamiyati
97. Tabiiy geografik bilimlar berishda matematik metodlardan foydalanish
98. Pedagogik texnologiyalar va ularning turlari
99. Geografiya ta'lifida didaktik o'yinlar texnologiyasi
100. Geografiya ta'lifida interfaol metodlar

101. Geografiya darslarida o'quvchilarni to'laqonli o'quv – bilish jarayonining sub'ektiga aylantirish yo'llari.
102. Maqsadga muvofiqlik, loyihalash, maqsadni amalga oshirish natijani tahlil qilish va baholash bosqichlari.
103. Pedagogik texnologiyalarning darajalari.
104. Pedagogik texnologiya tasnif asosida misol sifatida hozirgi an'anaviy maktab ta'lmini tasnifi.
105. Ta'lif jarayonini insonparvarlashtirish texnologiyasining o'ziga xos xususiyatlari.
106. Ta'lif-tarbiya jarayonini demokratlashtirish texnologiyasining o'ziga xos xususiyatlari.
107. O'quvchilarga tindividul yondashishining o'ziga xos xususiyatlari.
108. Pedagogik texnologiyalarni xususiy-didaktik va modul darajada qo'llanishi.
109. Geografiya darslarida foydalaniladigan texnologiyalar.
110. Didaktik-o'yin texnologiyasi qanday umumiy xususiyatlarga ega?
111. Didaktik-o'yinli darslar.
112. Modulli ta'lif texnologiyalarining o'ziga xos xususiyatlari.
113. Geografiyani o'qitishda modulli ta'lif texnologiyasidan foydalanish uchun o'qituvchining amalga oshirishi lozim bo'lgan vazifalari.

Asosiy va qo'shimcha adabiyotlar hamda axborot manbalari

Asosiy adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lif to'g'risida"gi qonuni. Toshkent 1997 yil
2. O'zbekiston Respublikasi Kadrlar Tayyorlash Milliy Dasturi . Toshkent 1997 yil
- 3.Qurban niyozov R. Geografiya ta'lifi metodikasi. T., Universitet, 1992.
- 4.Saydamatov F. Geografiya o'qitish metodikasi. Ma'ruzalar matni.

T.Nizomiy nomidagi TDPU.2001 y.

Qo'shimcha adabiyotlar

- 1.Мирзиёев Ш.М. Танқидий таҳлил, қатъий тартиб-интизом ва шахсий жавобгарлик – ҳар бир раҳбар фаолиятининг кундалик қоидаси бўлиши керак. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2016 йил якунлари ва 2017 йил истиқболларига бағишлиланган мажлисидаги Ўзбекистон Республикаси Президентининг нутқи:// Халқ сўзи газетаси 2017 йил январь, № 11.
- 2.Мирзиёев Ш. М. Буюк келажагимизни мард ва олижаноб халқимиз билан бирга қурамиз. “Ўзбекистон”, 2017.
- 3.Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича ҳаракатлар стратегияси. Ўзбекистон Республикаси президентининг фармони. *Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2017 й., 6-сон, 70-модда.*
- 4.Мирзиёев Ш.М. Қонун устуворлиги ва инсон манфаатларини таъминлаш-юрт тараққиёти ва халқ фаровонлигининг гарови. “Ўзбекистон”, 2017.
- 5.Abdug'aniev I. Geografiya darslarida ta'limning texnika vositalaridan foydalanish. Toshkent, O'qituvchi, 1990.
- 6.Abdieva Z.A. Geografiya fanida noan'anaviy dars usullaridan foydalanish. Navoiy., 2003.
- 7.Максаковский.Географическая культура.М.Просвещениий,2001
- 8.Maktab darsliklari (5 – 9 – sinflar) va dasturlari.
- 9.Mo'minov O. A. Geografiya ta'limi metodikasi. T. «O'qituvchi» 1986 y.
10. Mo'minov O. A. Zamonaviy geografiya darsiga qo'yiladigan talablar. T. “O'qituvchi” – 1990
- 11.Толипов Ў. Усманбоева М. Педагогик техннологияларнинг тадбиқий асослари. Т. “Фан” нашрёти. 2006 у.
12. D.Tojiboeva. Maxsus fanlarni o'qitish metodikasi. T. “Fan va texnologiya”. 2009 у

BAHOLASH MEZONI

I. 5110500 – Geografiya o'qitish metodikasi ta'lim yo'nalishi talabalariga mutaxassislik fanlaridan Davlat attestatsiyasini yozma shaklda o'tkazish tartibi va baholash mezoni bitiruvchi kurs talabalari Umumiyl tabiiy geografiya fanlarni, Geografiya o'qitish metodikasi, Iqtisodiy geografiya fanlaridan Davlat attestatsiyasi ko'p variantli yozma shaklda o'tkaziladi. “Yozma” variantlarning har bir savol uchun javob 20 ball bilan baholanadi.

Davlat attestatsiyasida har bir yozma javoblar quyidagi mezon asosida baholanadi:
- berilgan savolga to‘g’ri va to‘liq javob yozilsa, savolning mazmuni, mohiyati to‘g’ri va izchil yoriltsa, shuningdek, ijodiy yondashilsa, javobda mantiqiy yaxlitlikka erishilsa o‘zlashtirish ko‘rsatkichi **17,1 - 20 ball** oralig‘ida baholanadi;

- berilgan savolga to‘g‘ri javob yozilsa, savolning mazmuni to‘liq yoritilgan bo‘lsa, o’zlashtirish ko‘rsatkichi **14,1 - 17 ball** oralig‘ida baholanadi;
- berilgan savolga og‘zaki javob noto‘g‘ri yoki yuzaki yozilgan bo‘lsa, biroq berilgan savolning mazmuni to‘liq yoritilmagan bo‘Isa, o’zlashtirish ko‘rsatkichi **11-14,1 ball** oralig‘ida baholanadi;
- berilgan savolga javob noto‘g‘ri yoki yuzaki javob berilsa, qo‘yilgan masalaning mohiyati mazmuni ochib berilmasa, unda o’zlashtirish ko‘rsatkichi 0 - 10,9 ball oralig‘ida baholanadi. (17,1-20 ball - a’lo, 14-17 ball - yaxshi, 11-14,1 ball - qoniqarli, 0-10,9 ball - qoniqarsiz).

II. 5110500 – Geografiya o’qitish metodikasi ta’lim yo’nalishi talabalariga mutaxassislik fanlaridan Davlat attestatsiyasi test sinovi shaklida o’tkazish tartibi va baholash mezoni Tabiiy geografiya, Iqtisodiy geografiya, Geografiya o’qitish metodikasi fanlaridan ko‘p variantli test sinovi shaklida o’tkazilsa har bir variant 100 ta yoki 50 ta test savollaridan iborat bo‘ladi. Test sinovini baholash 5 ballik tizim asosida amalga oshiriladi.

Baholash usullari	Test topshiriqlari, yozma ish, tahlil uchun misollar, taqdimotlar
Baholash mezonlari	<p>5 (a’lo)</p> <ul style="list-style-type: none"> – fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to’la o’zlashtira olish; – fanga oid ko‘rsatkichlarni tahlil qilishda ijodiy fikrlay olish; – o’rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish; – o’rganilayotgan jarayonga ta’sir etuvchi omillarni aniqlash va ularga to’la baho berish; – tahlil natijalari asosida vaziyatga to’g‘ri va xolisona baho berish; – o’rganilayotgan jarayonlarni analitik jadvallar orqali tahlil etish va tegishli qarorlar qabul qilish. <p>4 (yaxshi)</p> <ul style="list-style-type: none"> – o’rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish; – tahlil natijalarini to’g‘ri aks ettira olish; – o’rganilayotgan jarayonga ta’sir etuvchi omillarni aniqlash va ularga to’la baho berish; – o’rganilayotgan jarayonlarni jadvallar orqali tahlil etish va tegishli qarorlar qabul qilish. <p>3 (qoniqarli)</p> <ul style="list-style-type: none"> – o’rganilayotgan jarayonga ta’sir etuvchi omillarni aniqlash va ularga to’la baho berish; – o’rganilayotgan jarayonlarni analitik jadvallar orqali tahlil etish. – qaror qabul qilish haqida umumiy biliga ega bo’lish <p>2 (qoniqarsiz)</p> <ul style="list-style-type: none"> – o’tilgan fanning nazariy va uslubiy asoslarini bilmaslik; o’tilayotgan fan qonuniyatlarini o’zlashtirishmaslikni bilmaslik

Umumkasbiy va ixtisoslik fanlaridan Davlat attestatsiyasi bo‘yicha umumiyl o’zlashtirish ko‘rsatkichi 2 dan 5 balgacha baholanadi (5 baho – a’lo, 4 baho – yaxshi, 3 baho – qoniqarli, 2 baho – qoniqarsiz) yoki baholash 5 baholik shkaladan 100 ballik shkalaga o’tkaziladi.

Baholashni 5 baholik shkaladan 100 ballik shkalaga o'tkazish jadvali

5 baholik shkala	100 ballik shkala	5 baholik shkala	100 ballik shkala	5 baholik shkala	100 ballik shkala
5,00 — 4,96	100	4,30 — 4,26	86	3,60 — 3,56	72
4,95 — 4,91	99	4,25 — 4,21	85	3,55 — 3,51	71
4,90 — 4,86	98	4,20 — 4,16	84	3,50 — 3,46	70
4,85 — 4,81	97	4,15 — 4,11	83	3,45 — 3,41	69
4,80 — 4,76	96	4,10 — 4,06	82	3,40 — 3,36	68
4,75 — 4,71	95	4,05 — 4,01	81	3,35 — 3,31	67
4,70 — 4,66	94	4,00 — 3,96	80	3,30 — 3,26	66
4,65 — 4,61	93	3,95 — 3,91	79	3,25 — 3,21	65
4,60 — 4,56	92	3,90 — 3,86	78	3,20 — 3,16	64
4,55 — 4,51	91	3,85 — 3,81	77	3,15 — 3,11	63
4,50 — 4,46	90	3,80 — 3,76	76	3,10 — 3,06	62
4,45 — 4,41	89	3,75 — 3,71	75	3,05 — 3,01	61
4,40 — 4,36	88	3,70 — 3,66	74	3,00	60
4,35 — 4,31	87	3,65 — 3,61	73	3,0 dan kam	60 dan kam

ESLATMA: Yakuniy davlat attestatsiya jarayonida qo'yilgan bahodan norozi bo'lgan bitiruvchilar yakuniy davlat attestatsiyasi ballari e'lon qilingan kundan e 'tiboran uch kun muddat ichida appelyatsiya komissiyasiga murojaat qilishga haqli. Yakuniy davlat attestatsiya komissiyasi va talaba o'rtasida baholash ballari bo'yicha yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolar maxsus appelyatsiya komissiyasi tomonidan ko'rib chiqiladi hamda DAK raisi bilan kelishilgan holda xulosa qilinadi.